

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Кафедра менеджменту ім. проф. Й. С. Завадського

ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан факультету аграрного
менеджменту

Анатолій ОСТАПЧУК
Анатолій Остапчук 2023 р.

«СХВАЛЕНО»

на засіданні кафедри менеджменту
ім. проф. Й. С. Завадського
Протокол № 8 від «22» травня 2023 р.

Завідувач кафедри

Тетяна Балановська Тетяна БАЛАНОВСЬКА

«РОЗГЛЯНУТО»

Гарант ОП «Менеджмент»

Віталій Луцьяк Віталій ЛУЦЯК

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ОСНОВИ КООПЕРАЦІЇ»**

спеціальність 073 «Менеджмент»

освітньо-професійна програма «Менеджмент»

Факультет аграрного менеджменту

Розробники: Зоргач Альона Миколаївна, кандидат економічних наук,

старший викладач кафедри менеджменту

ім. проф. Й. С. Завадського

Голік Вікторія Вікторівна, асистент кафедри

менеджменту ім. проф. Й. С. Завадського

Київ – 2023 р.

1. Опис навчальної дисципліни «Основи кооперації»

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, ступінь вищої освіти		
Ступінь вищої освіти	Бакалавр	
Галузь знань	07 Управління та адміністрування	
Спеціальність	073 Менеджмент	
Освітня програма	Менеджмент організацій і адміністрування	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Вибіркова	
Загальна кількість годин	150	
Кількість кредитів ECTS	5	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проєкт (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	<i>Екзамен</i>	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм здобуття вищої освіти		
	денна форма	заочна форма
Рік підготовки (курс)	3	4
Семестр	6	7
Лекційні заняття	<i>15 год.</i>	<i>4 год.</i>
Практичні, семінарські заняття	<i>30 год.</i>	<i>8 год.</i>
Лабораторні заняття	-	-
Самостійна робота	<i>105 год.</i>	<i>138 год.</i>
Індивідуальні завдання	-	-
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	<i>3 год.</i>	-

2. Мета, завдання та компетентності навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни є формування у майбутніх фахівців розуміння кооперативної ідентичності, осмислення того, як працює кооператив та яке його місце у сучасному суспільстві.

Завдання навчальної дисципліни – вивчення термінологічної та законодавчої бази з основ кооперації; вивчення витоків кооперації та впливу кооперативної ідентичності на завдання менеджера; обґрунтування значення кооперативів, кооперативних принципів і цінностей; аналіз переваг кооперативів, порівнюючи з іншими формами господарювання, на основі розгляду існуючих тенденцій у глобальних та локальних соціально-економічних системах.

Набуття компетентностей:

Інтегральна компетентність (ІК): здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, які характеризуються комплексністю і невизначеністю умов, у сфері менеджменту або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій і методів соціальних та поведінкових наук.

Загальна компетентність (ЗК):

ЗК4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК1. Здатність визначати й описувати характеристики організації.

СК2. Здатність аналізувати результати діяльності організації, зіставляти їх із факторами впливу зовнішнього та внутрішнього середовища.

СК 4. Вміння визначати функціональні області організації та зв'язки між ними.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 12. Оцінювати правові, соціальні й економічні наслідки функціонування організації.

ПРН 20. Здатність розв'язувати складні непередбачувані задачі і проблеми у спеціалізованих сферах професійної діяльності (аграрна сфера).

3. Програма та структура навчальної дисципліни «Основи кооперації»

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 ІСТОРИЧНІ Й ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КООПЕРАЦІЇ

Тема 1. Суть і зміст кооперації

Кооперація як соціально-економічне явище. Кооперування як економічний процес. Кооперація як діюча функціональна система. Мотиваційна основа виникнення кооперації. Імовірні вигоди від кооперації. Причини зростання значущості кооперації у ринкових умовах господарювання в Україні. Досвід і проблеми використання теорії кооперації в процесі розвитку українських кооперативів у ринкових умовах господарювання.

Тема 2. Історія та розвиток кооперації у світі

Історія та розвиток кооперації у світі. Розвиток факторів мотивації людей у кооперуванні. Особливості кооперування в умовах суспільного поділу праці, її спеціалізації та розвитку товарно-грошових відносин. Фундатори кооперації. Сучасні тенденції розвитку кооперації за кордоном.

Тема 3. Історія та розвиток кооперації в Україні

Історія та розвиток кооперації в Україні. Перші українські кооперативи. Кооперативи України в період між першою та другою світовими війнами. Кооперативний рух в Україні в 1940–1980 роках. Відродження наукової школи кооперації після проголошення незалежності України.

Тема 4. Різні школи ідей кооперації

Наукові праці зарубіжних вчених з теорії кооперації (Р. Оуен, Ш. Фур'є, Н. Нельсон, В. Райфайзен, В. Кінг, В. Томпсон, Ч. Говардс, Ф. Бюше, Л. Блан, Г. Шульце, М. Чернишевський, О. Анциферов, О. Чаянов). Наукові праці вітчизняних вчених з теорії кооперації (М. Зібер, М. Баллін, С. Подолинський, К. Паньківський, М. Левитський, Б. Мартос, А. Жук, Є. Храпливий, І. Ємельянов, М. Туган-Барановський, О. Чаянов, О. Челінцев, М. Кондратьєв, С. Бородаєвський). Наукові концепції аграрної кооперації.

Тема 5. Місія, мета та завдання кооперації

Сутність кооперації, її теоретичне та практичне обґрунтування. Місія, мета та задачі кооперації.

Доцільність участі господарюючих суб'єктів у кооперативних формуваннях: раціональне використання робочого часу й існуючих засобів виробництва, можливість залучення високопродуктивних засобів та забезпечення їхньої окупності, здешевлення придбання ресурсів, зменшення витрат, пов'язаних із реалізацією товарів, використання професійного управлінського апарату,

залучення до великомасштабного бізнесу, поділ ризику, координація дій, посилення соціального ефекту від обслуговуючої кооперації у створенні конкуренції монопольному посередництву.

Тема 6. Демократична та соціальна природа кооперації.

Кооперація як стратегічне партнерство сільськогосподарських підприємств.

Характерні риси кооперації

Три сфери економіки. Кооператизм – загальносуспільний лад самозахисту людства. Демократична природа кооперації. Соціальна місія кооперації. Кооперація як стратегічне партнерство сільськогосподарських підприємств. Характерні риси кооперації. Кооперація в різних галузях економіки. Еталонні кооперативи та стратегії їх організаційного розвитку.

Тема 7. Суть і зміст цінностей та принципів кооперації.

Кооперативні традиції

Суть і зміст кооперативних цінностей та принципів її діяльності. Фундаментальні принципи кооперації. Міжнародні принципи кооперації, схвалені МКА в 1995 році. Відповідність міжнародних принципів кооперації рівню вітчизняного законодавства та особливостям вітчизняних умов кооперативного руху. Сутність принципів кооперації: добровільне і відкрите членство; демократичний контроль з боку членів; участь членів в економічній діяльності; автономія і незалежність; освіта, професійна підготовка та інформація; співпраця кооперативів; турбота про суспільство.

Тема 8. Правові основи діяльності сільськогосподарських кооперативів

Кооперативне право України та розвиток кооперації в нормативно-правових актах. Нормативно-правові акти, що регулюють процеси кооперації та діяльності кооперативних формувань у державі. Закони України «Про сільськогосподарську кооперацію» та «Про кооперацію».

Статус кооперативного формування як юридичної особи. Види кооперативів відповідно до чинного законодавства, їхня характеристика. Внутрішні нормативно-правові документи кооперативу, що регулюють його діяльність. Засновницькі документи кооперативу. Членство в кооперативі. Обов'язки члена кооперативу. Правове забезпечення договірних відносин у кооперуванні та діяльності кооперативів. Порядок вирішення спірних питань у судових органах.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ КООПЕРАТИВУ

Тема 9. Державна підтримка діяльності сільськогосподарських кооперативів в Україні

Забезпечення державної підтримки розвитку сільськогосподарської кооперації. Міжнародні програми з підтримки розвитку кооперативів. Основні методи державного регулювання розвитку сільськогосподарської кооперації. Основні напрями державної політики у сфері розвитку сільськогосподарської кооперації. Державні цільові програми.

Тема 10. Види кооперативних формувань

Види кооперативів. Фінансування та доходи кооперативу. Майно та фонди кооперативу. Умови надання послуг у сільськогосподарських обслуговуючих кооперативах. Створення додаткової вартості. Синергетичний ефект.

Тема 11. Структура кооперативного сектору економіки України

Кооперативні об'єднання. Взаємовідносини між державою і кооперативними організаціями. Міжнародні зв'язки і зовнішньоекономічна діяльність.

Сутність вертикальної, горизонтальної та комбінованої кооперації. Класифікація кооперації за видами діяльності. Напрями й особливості діяльності виробничих, обслуговуючих і багатофункціональних кооперативних формувань в агробізнесі. Становлення та розвиток кооперативів як неприбуткових міжгосподарських організацій. Кооперація серед кооперативів, об'єднання кооперативів (спілки й асоціації). Кооперативні системи і кооперативний рух.

Тема 12. Організація діяльності

сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу (СОК)

Особливості створення та функціонування сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу: особливості, ознаки, завдання, цілі, функції, види діяльності, система управління кооперативом і внутрішні кооперативні відносини, механізм функціонування, умови надання послуг, розподіл результатів діяльності кооперативу тощо. Заготівельно-збутові кооперативи. Сервісні кооперативи. Кооператив з надання механізованих послуг.

Тема 13. Членство в кооперативах

Потенційні члени кооперативу. Права й обов'язки членів кооперативу. Прийом до членів кооперативу. Асоційовані члени. Вихід з кооперативу. Взаємозв'язок управління кооперативу з його членами. Значення особистої участі членів кооперативу в його діяльності.

Тема 14. Управління кооперативом

Структура й органи управління кооперативів, зокрема сільськогосподарських обслуговуючих.

Роль Загальних зборів членів кооперативу в розвитку його діяльності. Роль Голови та Правління кооперативу. Роль менеджера (Виконавчого директора) в розвитку кооперативу. Роль Спостережної Ради та Ревізійної комісії кооперативу. Статут та Правила внутрішньогосподарської діяльності кооперативу.

Тема 15. Порядок реорганізації та ліквідації кооперативу

Припинення діяльності сільськогосподарських кооперативів. Порядок реорганізації та ліквідації кооперативу. Норми законодавства, які регулюють питання реорганізації і ліквідації сільськогосподарських кооперативів та їх об'єднань. Шляхи реорганізації кооперативу. Майно кооперативу при ліквідації кооперативу.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Тижні	Кількість годин												
		денна форма						заочна форма						
		усього	зокрема					усього	зокрема					
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Змістовий модуль 1. Історичні й теоретичні основи кооперації														
Тема 1. Суть і зміст кооперації	1	9	1	2	-	-	6	9	2	-	-	-	7	
Тема 2. Історія та розвиток кооперації у світі	2	9	1	2	-	-	6	9	-	-	-	-	9	
Тема 3. Історія та розвиток кооперації в Україні	3	9	1	2	-	-	6	9	-	-	-	-	9	
Тема 4. Різні школи ідей кооперації	4	9	1	2	-	-	6	9	-	-	-	-	9	
Тема 5. Місія, мета та завдання кооперації	5	9	1	2	-	-	6	9	-	-	-	-	9	
Тема 6. Демократична та соціальна природа кооперації. Кооперація як стратегічне партнерство сільськогосподарських підприємств. Характерні риси кооперації.	6	9	1	2	-	-	6	9	-	-	-	-	9	
Тема 7. Суть і зміст цінностей та принципів кооперації. Кооперативні традиції.	7	9	1	2	-	-	6	9	-	-	-	-	9	
Тема 8. Правові основи діяльності сільськогосподарських кооперативів	8	12	1	2	-	-	9	12	-	2	-	-	10	
Разом за змістовим модулем 1	-	75	8	16	-	-	51	75	2	2			71	

Змістовий модуль 2. Організаційне забезпечення діяльності кооперативу													
Тема 9. Державна підтримка діяльності сільськогосподарських кооперативів в Україні	9	9	1	2	-	-	5	9	-	-	-	-	9
Тема 10. Види кооперативних формувань	10	12	1	2	-	-	10	12	2	2	-	-	8
Тема 11. Структура кооперативного сектору економіки України	11	10	1	2	-	-	5	10	-	-	-	-	10
Тема 12. Організація діяльності сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу (СОК)	12	14	1	2	-	-	10	14	-	2	-	-	12
Тема 13. Членство в кооперативах	13	10	1	2	-	-	5	10	-	2	-	-	8
Тема 14. Управління кооперативом	14	10	1	2	-	-	10	10	-	-	-	-	10
Тема 15. Порядок реорганізації та ліквідації кооперативу	15	10	1	2	-	-	5	10	-	-	-	-	10
Разом за змістовим модулем 2	-	75	7	14	-	-	50	75	2	6	-	-	67
Усього годин	-	150	15	30	-	-	105	150	4	8	-	-	138

4. Теми семінарських занять (не передбачено навчальним планом)

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Суть і зміст кооперації	2
2.	Історія та розвиток кооперації у світі	2
3.	Історія та розвиток кооперації в Україні	2
4.	Різні школи ідей кооперації	2
5.	Місія, мета та завдання кооперації	2
6.	Демократична та соціальна природа кооперації. Кооперація як стратегічне партнерство сільськогосподарських підприємств. Характерні риси кооперації	2
7.	Суть і зміст цінностей та принципів кооперації. Кооперативні традиції	2

8.	Правові основи діяльності сільськогосподарських кооперативів	2
9.	Державна підтримка діяльності сільськогосподарських кооперативів в Україні	2
10.	Види кооперативних формувань	2
11.	Структура кооперативного сектору економіки України	2
12.	Організація діяльності сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу (СОК)	2
13.	Членство у кооперативах	2
14.	Управління кооперативом	2
15.	Порядок реорганізації та ліквідації кооперативу	2
Разом		30

6. Теми лабораторних занять (не передбачено навчальним планом)

7. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Суть і зміст кооперації	10
2.	Історія та розвиток кооперації у світі	5
3.	Історія та розвиток кооперації в Україні	5
4.	Різні школи ідей кооперації	5
5.	Місія, мета та завдання кооперації	5
6.	Демократична та соціальна природа кооперації. Кооперація як стратегічне партнерство сільськогосподарських підприємств. Характерні риси кооперації	10
7.	Суть і зміст цінностей та принципів кооперації. Кооперативні традиції	5
8.	Правові основи діяльності сільськогосподарських кооперативів	10
9.	Державна підтримка діяльності сільськогосподарських кооперативів в Україні	5
10.	Види кооперативних формувань	10
11.	Структура кооперативного сектору економіки України	5
12.	Організація діяльності сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу (СОК)	10
13.	Членство у кооперативах	5
14.	Управління кооперативом	10
15.	Порядок реорганізації та ліквідації кооперативу	5
Разом		105

**8. Зразки контрольних запитань, тестів
для визначення рівня засвоєння знань студентами**
Контрольні запитання

1. Сутність кооперації, її теоретичне та практичне обґрунтування.
2. Кооперація як соціально-економічне явище.
3. Кооперація як діюча функціональна система.
4. Мотиваційна основа виникнення кооперації.
5. Еволюція форм кооперації в історичному розвитку суспільства.
6. Наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених з теорії кооперації.
7. «Товариство чесних Піонерів» у м. Рочдейл, принципи його діяльності.
8. Особливості кооперативного руху Великої Британії, його вплив на розвиток кооперації в інших європейських країнах.
9. Вклад Р. Оуена та В. Кінга в пропаганду кооперативних ідей і зародження споживчої кооперації.
10. Німеччина – батьківщина кредитної і сільськогосподарської кооперації.
11. Товариства Г. Шульце-Деліча та Ф. Райффайзена, основні принципи їх діяльності.
12. Формування системи кооперативів у Німеччині. Особливості кооперативного руху в цій країні.
13. Соціальні основи кооперації М. Туган-Барановського.
14. Виникнення та історичний розвиток сільськогосподарської кооперації в Україні.
15. Левитський М. і зародження сільськогосподарської кооперації в Україні.
16. Причини стрімкого піднесення кооперативного руху в Україні на початку ХХ ст.
17. Відродження наукової школи кооперації після проголошення незалежності України.
18. Кооперативне право України та розвиток кооперації в нормативно-правових актах.
19. Нормативно-правові акти, що регулюють процеси кооперації та діяльності кооперативних формувань в Україні.
20. Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію».
21. Закон України «Про кооперацію».
22. Види кооперативів відповідно до чинного законодавства, їхня характеристика.

23. Внутрішні нормативно-правові документи кооперативу, що регулюють його діяльність.
24. Засновницькі документи кооперативу.
25. Членство в кооперативі.
26. Обов'язки члена кооперативу.
27. Правове забезпечення договірних відносин у кооперуванні та діяльності кооперативів.
28. Порядок вирішення спірних питань у судових органах
29. Кооператив як особлива організаційно-правова форма кооперації.
30. Кооператив як підприємство особливого типу, обґрунтування його неприбуткової природи.
31. Необхідність кооперації в сьгоднішніх умовах.
32. Ризики ринкового середовища та їх роль у становленні кооперативів.
33. Доцільність участі господарюючих суб'єктів у кооперативних формуваннях.
34. Сутність вертикальної, горизонтальної та комбінованої кооперації.
35. Класифікація кооперації за видами діяльності.
36. Функції кооперативів різних видів.
37. Напрями й особливості діяльності виробничих, обслуговуючих та багатофункціональних кооперативних формувань в агробізнесі.
38. Кооперація серед кооперативів, об'єднання кооперативів (спілки й асоціації).
39. Визначення кооперативних принципів. Фундаментальні принципи кооперації.
40. Міжнародні принципи кооперації, схвалені МКА у 1995 році.
41. Кооперативні цінності та традиції.
42. Етапи побудови кооперативу.
43. Розробка Проекту кооперативу, його етапи.
44. Формування матеріальної бази кооперативу.
45. Порядок державної реєстрації кооперативу.
46. Державна реєстрація кооперативу та статут кооперативу.
47. Правила внутрішньо-господарської діяльності кооперативу.
48. Основні права й обов'язки членів та асоційованих членів кооперативу.
49. Органи управління кооперативом.
50. Економічні відносини в кооперативі.
51. Майно та фонди кооперативу.
52. Бухгалтерський облік у кооперативі.

53. Кооперативні виплати та виплати на паї.
54. Трудові відносини в кооперативних організаціях.
55. Взаємовідносини між державою і кооперативними організаціями.
56. Міжнародні зв'язки і зовнішньоекономічна діяльність.
57. Порядок реорганізації та ліквідації кооперативу.
58. Структура й органи управління кооперативу.
59. Роль Загальних зборів членів кооперативу у розвитку його діяльності.
60. Роль Голови та Правління кооперативу.
61. Роль менеджера (Виконавчого директора) в розвитку кооперативу.
62. Органи контролю.
63. Роль Спостережної Ради та Ревізійної комісії кооперативу.
64. Ефективність управління кооперативом.
65. Члени кооперативу та асоційовані члени кооперативу.
66. Потенційні члени кооперативу.
67. Взаємозв'язок управління кооперативу з його членами.
68. Участь членів в економічній діяльності кооперативу.
69. Порядок прийому до членів кооперативу.
70. Права та обов'язки членів кооперативу.
71. Значення особистої участі члена кооперативу в його діяльності.
72. Порядок виходу із кооперативу та порядок виключення із членів кооперативу.
73. Особливості створення та функціонування сільськогосподарського виробничого кооперативу.
74. Типи та види виробничих сільськогосподарських кооперативів.
75. Ціноутворення у виробничих сільськогосподарських кооперативах.
76. Основні функції виробничого сільськогосподарського кооперативу.
77. Процес виробництва у виробничому сільськогосподарському кооперативі.
78. Оперативне та стратегічне планування кооперативної діяльності.
79. Підприємницька діяльність виробничих сільськогосподарських кооперативів.
80. Особливості створення та функціонування молочарського кооперативу.
81. Особливості створення та функціонування садово-ягідного кооперативу.
82. Особливості створення та функціонування кооперативу з виробництва овочів.
83. Особливості створення та функціонування зернового кооперативу.
84. Особливості створення та функціонування сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу.

85. Система управління обслуговуючим кооперативом і внутрішні кооперативні відносини.
86. Умови надання послуг у сільськогосподарському обслуговуючому кооперативі.
87. Розподіл результатів діяльності обслуговуючого кооперативу.
88. Особливості створення та функціонування заготівельно-збутового кооперативу.
89. Особливості створення та функціонування сервісного кооперативу.
90. Особливості створення та функціонування кооперативу з надання механізованих послуг.

Тести для визначення рівня засвоєння знань студентами

1. Економічне явище, що виявляється в економічних взаємовідносинах між партнерами в сенсі їх співпраці з тим, щоб досягти спільної мети за менших питомих затрат ресурсів на основі взаємної вигоди для всіх учасників і задоволення інтересів кожного – це _____ .

2. Юридична особа, утворена фізичними та/або юридичними особами, які добровільно об'єдналися на основі членства для ведення спільної господарської та іншої діяльності з метою задоволення своїх економічних, соціальних та інших потреб на засадах самоврядування – це _____ .

3. Основний документ кооперативу, що формулює мету та діяльність кооперативу, права й обов'язки членів, умови вступу й виходу з кооперативу, органи управління кооперативу та правила прийняття рішень, порядок реорганізації та ліквідації кооперативу – це _____ .

4. Неурядова міжнародна організація, що об'єднує національні, регіональні союзи і федерації кооперативів, головним чином споживчих, кредитних і сільськогосподарських, представляє кооперативний рух по всьому світу – це _____ .

5. Хто являється основоположником споживчої кооперації?

- 1) Роберт Оуен;
- 2) Філіпп Бюше;
- 3) Фердінант Райффайзен;
- 4) М. Туган-Барановський.

6. У чому полягає місія української кооперації?

- 1) у задоволенні економічних потреб членів, поділу між ними ризиків, витрат і доходів;
- 2) у задоволенні соціальних потреб, які переслідують члени, поділу між ними ризиків, витрат і доходів понесених на розвиток соціальної інфраструктури;
- 3) у задоволенні економічних, соціальних та інших потреб членів на основі поєднання їх особистих та колективних інтересів, поділу між ними ризиків, витрат і доходів, розвитку їх самоорганізації, самоуправління та контролю.
- 4) у задоволенні духовних, культурних потреб членів на основі поєднання їх особистих та колективних інтересів, поділу між ними однієї точки зору, витрат і доходів.

7. У якому році був прийнятий Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію»?

- 1) 1997;
- 2) 1992;
- 3) 2001;
- 4) 1998.

8. Один член сільськогосподарського кооперативу, сільськогосподарського кооперативного об'єднання має один голос («один член – один голос») передбачає:

- 1) принцип демократичності;
- 2) принцип обов'язковості участі члена сільськогосподарського кооперативу;
- 3) принцип автономності і незалежності сільськогосподарського кооперативу;
- 4) принцип сприяння розвитку сільськогосподарської кооперації.

9. Який критерій покладено в основу поділу кооперативних організацій на окремі типи?

- 1) рівень маржинальності окремих видів діяльності;
- 2) рівень загального користування спільною власністю;
- 3) виконувані функції та види діяльності;
- 4) кількість членів у кооперативі.

10. Які принципи лежать в основі кооперативної філософії?

- 1) взаємодопомога, групова відповідальність, справедливість, рівність, чесність, закритість, солідарність;
- 2) взаємодопомога, відповідальність членів правління, справедливість, пропорційність, чесність, відкритість, захист особистісних інтересів, соціальна відповідальність;
- 3) взаємодопомога, демократія, взаємна відповідальність, справедливість, рівність, чесність, відкритість, солідарність, соціальна відповідальність і турбота про інших

4) взаємодопомога, демократія, суспільна відповідальність, місцева справедливість, індивідуальна рівність, чесність, відкритість до зовнішнього середовища, солідарність, соціальна відповідальність і турбота про власні інтереси.

9. Методи навчання

Методами навчання є способи спільної діяльності й спілкування викладача і здобувачів вищої освіти, що забезпечують вироблення позитивної мотивації навчання, оволодіння системою професійних знань, умінь і навичок, формування наукового світогляду, розвиток пізнавальних сил, культури розумової праці майбутніх фахівців.

Під час навчального процесу використовуються наступні методи навчання:

Залежно від джерела знань: словесні (пояснення, бесіда, дискусія, діалог); наочні (демонстрація, ілюстрація); практичні (рішення задач, ділові ігри).

За характером пізнавальної діяльності: пояснювально-наочний проблемний виклад; частково-пошуковий та дослідницький методи.

За місцем в навчальній діяльності:

- методи організації й здійснення навчальної діяльності, що поєднують словесні, наочні і практичні методи; репродуктивні й проблемно-пошукові; методи навчальної роботи під керівництвом викладача й методи самостійної роботи здобувачів вищої освіти;

- методи стимулювання й мотивації навчальної роботи, що включають пізнавальні ігри, навчальні дискусії, рольові ситуації;

- методи контролю й самоконтролю за навчальною діяльністю: методи усного, письмового контролю; індивідуального й фронтального, тематичного і систематичного контролю.

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти передбачено застосування таких навчальних технологій:

- *робота в малих групах* дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного здобувача вищої освіти в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування;

- *семінари-дискусії* передбачають обмін думками і поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання, вміння формулювати думки й висловлювати їх, вчаться оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів;

- *мозкові атаки* – метод розв’язання невідкладних завдань, сутність якого полягає в тому, щоб висловити як найбільшу кількість ідей за обмежений проміжок часу, обговорити і здійснити їх селекцію;

- *кейс-метод* – метод аналізу конкретних ситуацій, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності фахівців і передбачає розгляд виробничих, управлінських та інших ситуацій, складних конфліктних випадків, проблемних ситуацій, інцидентів у процесі вивчення навчального матеріалу;

- *презентації* – виступи перед аудиторією, що використовуються для подання певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань, інструктажу, демонстрації;

- *дидактичні ігри* – метод імітації (наслідування, відображення) ухвалення управлінських рішень в різноманітних ситуаціях згідно правил, які вже розроблено або формуються самими учасниками, реалізується через самостійне вирішення здобувачами вищої освіти поставленої проблеми за умови недостатності необхідних знань, коли є потреба самостійно опановувати новий зміст або шукати нові зв’язки в уже засвоєному матеріалі;

- *банки візуального супроводу* сприяють активізації творчого сприйняття змісту дисципліни за допомогою наочності.

10. Форми контролю

Відповідно до «Положення про екзамени та заліки у Національному університеті біоресурсів і природокористування України», затвердженого Вченою радою НУБіП України 26 квітня 2023 року, протокол №10, видами контролю знань здобувачів вищої освіти є поточний контроль, проміжна та підсумкова атестації.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних та семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувачів вищої освіти до виконання конкретної роботи.

Проміжна атестація проводиться після вивчення програмного матеріалу кожного змістового модуля.

Проміжна атестація має визначити рівень знань здобувачів вищої освіти з програмного матеріалу змістового модуля (рейтингова оцінка із змістового модуля), отриманих під час усіх видів занять і самостійної роботи.

Форми та методи проведення проміжної атестації, засвоєння програмного матеріалу змістового модуля розробляються лектором дисципліни і затверджується відповідною кафедрою у вигляді тестування, письмової контрольної роботи тощо.

Засвоєння здобувачем вищої освіти програмного матеріалу змістового модуля вважається успішним, якщо рейтингова оцінка його становить не менше, ніж 60 балів за 100-бальною шкалою.

Зарахування всього навчального матеріалу дисципліни не звільняє здобувача вищої освіти від складання екзамену з цієї дисципліни.

Після проведення проміжних атестацій зі змістових модулів і визначення їх рейтингових оцінок лектором дисципліни визначається рейтинг здобувача вищої освіти з навчальної роботи $R_{НР}$ (не більше 70 балів) за формулою (1):

$$R_{НР} = \frac{0,7 \cdot (R^{(1)}_{ЗМ} \cdot K^{(1)}_{ЗМ} + \dots + R^{(n)}_{ЗМ} \cdot K^{(n)}_{ЗМ})}{K_{Дис}}, \quad (1)$$

де $R^{(1)}_{ЗМ}, \dots, R^{(n)}_{ЗМ}$ – рейтингові оцінки із змістових модулів за 100-бальною шкалою;

n – кількість змістових модулів;

$K^{(1)}_{ЗМ}, \dots, K^{(n)}_{ЗМ}$ – кількість кредитів Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС) (або годин), передбачених робочим навчальним планом для відповідного змістового модуля;

$K_{Дис} = K^{(1)}_{ЗМ} + \dots + K^{(n)}_{ЗМ}$ – кількість кредитів ЄКТС (або годин), передбачених робочим навчальним планом для дисципліни у поточному семестрі.

Формулу (1) можна спростити, якщо прийняти $K^{(1)}_{ЗМ} = \dots = K^{(n)}_{ЗМ}$. Тоді вона буде мати вигляд

$$R_{НР} = \frac{0,7 \cdot (R^{(1)}_{ЗМ} + \dots + R^{(n)}_{ЗМ})}{n}. \quad (2)$$

Рейтинг здобувача вищої освіти з навчальної роботи округлюється до цілого числа.

На рейтинг з навчальної роботи можуть впливати рейтинг з додаткової роботи та рейтинг штрафний.

Підсумкова атестація включає семестрову та державну атестацію здобувачів вищої освіти.

Семестрова атестація з навчальної дисципліни «Основи кооперації» проводиться у формі семестрового екзамену.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамени та заліки у Національному університеті біоресурсів і природокористування України», затвердженого Вченою радою НУБіП України 26 квітня 2023 року, протокол №10.

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна за результатами складання	
	екзаменів	заліків
90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

Для визначення рейтингу здобувача вищої освіти із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів):

$$R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{ат}}. \quad (3)$$

12. Навчально-методичне забезпечення

1. Електронний навчальний курс «Основи кооперації»: <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=3012>

13. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Горьовий В. П., Петер М. В. Основи кооперації: навчальний посібник. Київ: Компринт, 2013. 255 с.
2. Кооперація в агробізнесі: підручник / Ф. В. Горбонос, Л. А. Янковська, Н. Ф. Павленчик, А. О. Павленчик, Ж. В. Семенчук, С. Ф. Яців. Львів: Львівський університет бізнесу і права, 2011. 360 с.
3. Розвиток кооперативних відносин в аграрному секторі України: монографія / М. А. Лендел, В. К. Збарський, М. П. Талавира, Л. М. Газуда. Київ: Вид-во НУБіП України, 2016. 307 с.
4. Кооперативні читання: 2019 рік: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Житомир, 7 червня 2019 р. Житомир: ЖНАЕУ, 2019. 176 с.

5. Рудік О., Бондарчук В., Гриценко М. Сільськогосподарська обслуговуюча кооперація: навчальний посібник. 190 с. URL: http://nauka-pdatu.at.ua/Doradnictvo/cd_011-MAPFU-Coops-Agrocoops_module_TextKR.pdf
6. Сільськогосподарський обслуговуючий кооператив: практичний посібник / В. В. Гончаренко, М. П. Гриценко, Ю. П. Воскобійник та ін. / за ред. Гриценка М. П., Корінець Р. Я. URL: https://apk.cg.gov.ua/web_docs/2141/const/docs/%d0%9f%d1%80%d0%b0%d0%ba%d1%82%d0%b8%d1%87%d0%bd%d0%b8%d0%b9%20%d0%bf%d0%be%d1%81%d1%96%d0%b1%d0%bd%d0%b8%d0%ba.pdf

Додаткові:

1. Всеукраїнська центральна спілка споживчих товариств. URL: <http://www.coop.ua/uk/>
2. Гелей С. Д., Пастушенко Р. Я. Теорія та історія кооперації: підручник. Київ: Знання, 2006. 513 с.
3. Державне підприємство «Інформаційно-ресурсний центр». URL: <http://irc.gov.ua>
4. Сільськогосподарська обслуговуюча кооперація: Словник-довідник/ Авторський колектив. Львів: НВФ «Українські технології», 2010. 160 с.
5. Сільськогосподарська обслуговуюча кооперація: Словник-довідник/ за заг. ред. Р. Я. Корінця, М. П. Гриценка, М. Й. Маліка. Львів: Українські технології, 2010. 160 с.
6. Фермерство і кооперація. URL: <https://minagro.gov.ua/napryamki/fermerstvo-i-kooperaciya>
7. International Co-operative Alliance. URL: <https://www.ica.coop/>
8. The World Co-operative Monitor: Exploring the Co-operative Economy. Report 2016. URL: <https://www.monitor.coop>

Нормативно-правові акти:

1. Закон України «Про кооперацію». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1087-15#Text>
2. Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/819-20#Text>
3. Закон України «Про споживчу кооперацію». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2265-12#Text>
4. Закон України «Про кредитні спілки». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2908-14#Text>